

чену (нараховану) платником податку продавцю цінних паперів та деривативів як компенсація їх вартості, а під терміном «доходи» — суму коштів або вартість майна, отриману (нараховану) платником податку від продажу, обміну або інших способів відчуження цінних паперів та деривативів, збільшену на вартість будь-яких матеріальних цінностей чи нематеріальних активів, які передаються платнику податку у зв'язку з таким продажем, обміном або відчуженням.

Аналіз наведених норм дає підстави вважати, що формування витрат на придбання цінних паперів не пов'язується з фактом їх наступного продажу (моментом продажу).

З урахуванням наведеного ухвала касаційного суду підлягає скасуванню з направленням

справи на новий розгляд до цього суду, під час здійснення якого з урахуванням дат конкретних операцій слід з'ясувати чи не призвела помилка у визначенні моменту збільшення витрат на придбання цінних паперів до неправильного остаточного судження.

Керуючись статтями 241—243 КАС, Верховний Суд України **п о с т а н о в и в:**

Заяву ДПП задовольнити.

Ухвалу Вищого адміністративного суду України від 9 листопада 2010 р. скасувати, справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова Верховного Суду України є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого п. 2 ч. 1 ст. 237 КАС.

РІШЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ

Право передбачити в договорі обов'язок покупця сплачувати проценти на суму, що відповідає ціні товару, проданого в кредит, починаючи з дня передання товару продавцем, надано сторонам ч. 5 ст. 694 ЦК України, яка регулює правовідносини, пов'язані з продажем товару в кредит, та узгоджується із свободою договору, встановленою ст. 627 ЦК України, оскільки сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості

ПОСТАНОВА

Верховного Суду України від 30 травня 2011 р.

(в и т я г)

У липні 2010 р. іноземне підприємство «Брітіш Еко Систем Текнолоджі» (далі — Підприємство) звернулося до суду із позовом до товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Вассма» (далі — ТОВ) про стягнення процентів у розмірі 149 тис. 97 грн за несвоечасне погашення заборгованості за товарним кредитом згідно з договором купівлі-продажу від 5 травня 2008 р. № 52-ДО (далі — договір).

На обґрунтування позовних вимог Підприємство послалося на те, що ТОВ з порушенням передбачених у договорі строків частково сплатило суму товарного кредиту.

З огляду на зазначене позивач просив на підставі ст. 694 ЦК та п. 7.2 договору стягнути з відповідача проценти за користування товарним кредитом у період з 3 листопада 2009 р. (попередньої дати нарахування) по 6 липня 2010 р. (дати складання позовної заяви).

Господарський суд м. Києва ухвалою від 31 серпня 2010 р. за заявою Підприємства наклав арешт на кошти ТОВ на його рахунках в банках у розмірі 149 тис. 97 грн.

Київський апеляційний господарський суд, з яким погодився суд касаційної інстанції, постановою від 19 жовтня 2010 р. ухвалу та рішення Господарського суду м. Києва від 31 серпня 2010 р., яким позовні вимоги задоволено, скасував; прийняв нове рішення, яким відмовив у задоволенні позову.

Вищий господарський суд України свою постанову обґрунтував відсутністю правових підстав для задоволення позову, оскільки передбачені пунктами 7.1 та 7.2 договору штрафні санкції (пеня та проценти за прострочену заборгованість за товарним кредитом) фактично належать до одного виду юридичної відповідальності та не можуть стягуватись одночасно.

У заяві про перегляд постанови Вищого господарського суду України від 18 січня 2011 р. з підстав, передбачених статтею 111¹⁶ ГПК, Підприємство просило скасувати постанову суду касаційної інстанції, посиляючись на неоднакове застосування ним положень статей 536 та 694 ЦК. На обґрунтування заяви додано копії постанов Вищого господарського суду України в аналогічних справах від 21 липня 2009 р. у справі № 41/13-09, від 4 березня 2010 р. у справі № 11/434, в яких, на думку заявника, висловлені протилежні правові позиції у подібних правовідносинах.

Вищий господарський суд України ухвалою від 14 квітня 2011 р. допустив до провадження господарську справу № 42/252 для перегляду Верховним Судом України постанови Вищого господарського суду України від 18 січня 2011 р.

Перевіривши наведені у заяві доводи, Верховний Суд України дійшов висновку, що заява підлягає задоволенню з таких підстав.

Господарські суди встановили, що за умовами договору, укладеного 5 травня 2008 р. між Підприємством та ТОВ, позивач зобов'язався передати, а відповідач — прийняти та сплатити вартість пестицидів з відстрочкою платежу на умовах оплати 0,02 % річних за користування товарним кредитом у період з моменту фактичного відвантаження отриманого на умовах товарного кредиту товару до моменту оплати його вартості.

Сторони підписали специфікації від 15 травня 2008 р. № 1 та від 28 травня 2008 р. № 2, які є невід'ємною частиною договору, і в яких погодили асортимент, кількість, ціну, дати поставок та умови оплати товару.

Відповідно до специфікацій покупець мав перерахувати на поточний рахунок продавця 20 % від вартості поставки товару відповідно до 25 травня та 30 травня 2008 р., а на залишок заборгованості Підприємство надавало ТОВ товарний кредит з відстрочкою платежу до 25 листопада 2008 р.

На виконання умов договору продавець передав, а покупець прийняв у власність товар — пестициди загальною сумою 2 млн 256 тис. 106 грн.

Сума товарного кредиту становила 1 млн 804 тис. 885 грн, з яких 160 тис. 610 грн ТОВ сплатило у передбачений договором строк (до 25 листопада 2008 р.), а 1 млн 38 тис. 186 грн — з порушенням строку оплати (у період з 19 лютого по 5 травня 2009 р.).

Станом на 6 липня 2010 р. несплачений товарний кредит становив 606 тис. 88 грн.

Суму основного боргу з урахуванням індексації та пеню, що передбачені відповідно пунктами 7.1 і

7.2 договору, а також проценти за прострочену заборгованість за товарним кредитом у період до 3 листопада 2009 р. стягнуті з ТОВ рішеннями господарських судів у справах № 48/377, № 11/433 та № 53/640.

Таким чином, предметом розгляду у справі є сума процентів за прострочену заборгованість за товарним кредитом у розмірі 149 тис. 97 грн, що нарахована позивачем у період з 3 листопада 2009 р. (попередня дата нарахування) по 6 липня 2010 р. (дата складання позовної заяви).

Відповідно до ст. 199 ГК виконання господарського зобов'язання забезпечується заходами захисту прав та відповідальності учасників господарських відносин, передбаченими цим Кодексом та іншими законами. За погодженням сторін можуть застосовуватися передбачені законом або такі, що йому не суперечать, види забезпечення виконання зобов'язань, які звичайно застосовуються у господарському (діловому) обігу.

До відносин щодо забезпечення виконання зобов'язань учасників господарських відносин застосовуються відповідні положення ЦК.

Отже, суб'єкти господарських відносин при укладенні договору наділені законодавцем правом забезпечувати виконання господарських зобов'язань установленням окремого виду відповідальності.

Частиною 1 ст. 216 ГК передбачено, що учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, передбачених цим Кодексом, іншими законами та договором.

Види такої відповідальності за невиконання або неналежне виконання зобов'язань за договором сторони передбачили в розд. 7 договору.

Так, відповідно до п. 7.1 договору за порушення покупцем термінів оплати товару, обумовлених у специфікаціях до договору, він сплачує продавцеві неустойку у вигляді пені в розмірі подвійної облікової ставки Національного банку України від своєчасно несплаченої суми заборгованості за кожен день прострочення оплати.

Такий вид забезпечення виконання зобов'язань та його розмір встановлені ст. 549 ЦК, ч. 6 ст. 231 ГК та статтями 1, 3 Закону від 22 листопада 1996 р. №543/96-ВР «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань».

У п. 7.2 договору сторони за порушення термінів погашення заборгованості за товарним кредитом згідно з умовами оплати передбачили,

починаючи з дати виникнення простроченої заборгованості, нарахування на суму заборгованості процентів за користування товарним кредитом із розрахунку 0,1 % за кожен день прострочення оплати.

Таке право передбачити в договорі обов'язок покупця сплачувати проценти на суму, що відповідає ціні товару, проданого в кредит, починаючи від дня передання товару продавцем, надано сторонам ч. 5 ст. 694 ЦК, яка регулює правовідносини, пов'язані з продажем товару в кредит, та узгоджується із свободою договору, встановленою ст. 627 ЦК, оскільки сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості.

Вищий господарський суд України дійшов хибного висновку про те, що відповідальність

покупця, передбачена п. 7.2 договору, фактично дублює його відповідальність за п. 7.1 договору, а тому встановлені цими пунктами штрафні санкції не можуть застосовуватись одночасно, — і він суперечить висновкам цього суду в інших за змістом судових рішеннях у подібних правовідносинах, зокрема, у справах № 41/13-09 та № 11/434.

Отже, у справі, що розглядається, касаційний суд неправильно застосував норми матеріально-го права.

З огляду на викладене та керуючись статтями 111²³—111²⁵ ГПК, Верховний Суд України постановив: заяву Підприємства задовольнити, постанову Вищого господарського суду України від 18 січня 2011 р. скасувати, справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п. 2 ч. 1 ст. 111¹⁶ ГПК.

Відповідно до ст. 392 ЦК України власник майна може пред'явити позов про визнання його права власності, якщо це право оспорується або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності

ПОСТАНОВА

*Верховного Суду України від 20 червня 2011 р.
(в и т я г)*

Міністерство транспорту та зв'язку України (далі — Міністерство) звернулось до суду з позовом до Головного управління комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) (далі — Управління), треті особи — державне територіально-галузеве об'єднання «Південно-Західна залізниця» (далі — Залізниця), Київська міська рада, Інспекція державного архітектурно-будівельного контролю у м. Києві, про визнання права державної власності на будівлю трансформаторної підстанції, розташовану за адресою: м. Київ, вул. Електриків, що знаходиться в господарському віданні Залізниці, яка входить до сфери управління Міністерства.

Позов заявлено через відмову Управління видати Залізниці свідоцтво про право державної власності на будівлю трансформаторної підстанції, що, на думку позивача, фактично є невизнанням (оспорюванням) відповідачем цього права.

Господарський суд м. Києва рішенням від 8 вересня 2010 р., залишеним без змін поста-

ною Київського апеляційного господарського суду від 1 грудня 2010 р., в позові відмовив повністю.

Вищий господарський суд України постановою від 7 лютого 2011 р. залишив без змін постанову Київського апеляційного господарського суду від 1 грудня 2010 р.

В основу постанови касаційного суду покладені висновки господарських судів нижчих інстанцій про те, що відповідач не оспорує та не заперечує право державної власності на будівлю трансформаторної підстанції, а відмовляє у видачі свідоцтва про право державної власності з тих підстав, що Залізниця не надала необхідні документи для його оформлення.

Залізниця в порядку ст. 111¹⁹ ГПК подала заяву про перегляд Верховним Судом України постанови Вищого господарського суду України від 7 лютого 2011 р. у справі № 36/237 з підстави неоднакового застосування судом касаційної інстанції статей 328, 329, 331, 392 ЦК, ст. 30 Закону від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі — Закон № 280/97-ВР),

статей 3, 4 Закону від 1 липня 2004 р. № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень»¹ (далі — Закон № 1952-IV) у правовідносинах з визнання права власності на нерухоме майно.

На обґрунтування неоднакового застосування касаційним судом норм матеріального права заявник надав постанови Вищого господарського суду України від 17 квітня 2008 р. у справі № 3/547-07, від 30 липня 2009 р. у справі № 35/416, від 17 лютого 2010 р. у справі № 40/281, від 4 березня 2010 р. у справі № 45/137, від 15 липня 2010 р. у справі № 40/264, від 7 вересня 2010 р. у справі № 4/442, від 15 лютого 2011 р. у справі № 6/313, від 16 лютого 2011 року у справах № 11/188 та № 11/190, в яких висловлені правові позиції, зокрема, про те, що власник майна може пред'явити позов про визнання його права власності, якщо це право оспорується або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності.

Вищий господарський суд України ухвалою від 27 квітня 2011 р. у справі № 36/237 вирішив питання про допуск справи до провадження для перегляду Верховним Судом України постанови Вищого господарського суду України від 7 лютого 2011 р.

Верховний Суд України ухвалами від 16 травня 2011 р.: відкрив провадження з перегляду постанови Вищого господарського суду України від 7 лютого 2011 р.; витребував матеріали справи; доручив голові Науково-консультативної ради при Верховному Суді України разом з відповідними фахівцями цієї ради підготувати науковий висновок щодо неоднакового застосування судом касаційної інстанції статей 328, 329, 331, 392 ЦК, ст. 30 Закону № 280/97-ВР, статей 3, 4 Закону № 1952-IV у правовідносинах щодо визнання права власності на нерухоме майно; визначив Кабінет Міністрів України органом державної влади, представники якого можуть дати пояснення в суді щодо суті правового регулювання норм матеріального права, неоднаково застосованих судом касаційної інстанції.

Заслухавши суддю-доповідача, пояснення представників сторін, дослідивши викладені у заяві доводи, Верховний Суд України вважає, що заява не підлягає задоволенню з таких підстав.

Господарські суди встановили, що Залізниця, яка входить до сфери управління Міністерства (правонаступником якого є Міністерство інфраструктури України), звернулась до Управління для

оформлення права державної власності на об'єкт нерухомого майна — будівлю трансформаторної підстанції загальною площею 27, 3 м², розташовану за адресою: м. Київ, вул. Електриків, що знаходиться в господарському віданні Залізниці та обліковується на балансі її відокремленого підрозділу — Київської дистанції електропостачання.

Управління листом від 27 грудня 2007 р. № 042/13/1-9297 відмовило Залізниці в оформленні та видачі свідоцтва про право державної власності на будівлю підстанції, оскільки надані документи не оформлені відповідно до вимог Положення про порядок оформлення права власності на об'єкти нерухомого майна, затвердженого розпорядженням Київської міської державної адміністрації від 31 серпня 2001 р. № 1820, та не містять усіх необхідних для оформлення такого права документів, зокрема:

- документів щодо відведення земельної ділянки під будівництво об'єкта та дозволу на будівництво;

- акта про прийняття об'єкта в експлуатацію;

- розпорядження районної в м. Києві державної адміністрації про присвоєння поштової адреси;

- документів щодо закріплення об'єкта на праві господарського відання або інші документи, що підтверджують належність зазначеного об'єкта Залізниці;

- документів, що підтверджують фінансування будівництва (платіжні доручення або інші документи);

- дозволу органу, уповноваженого управляти майном, на оформлення права власності на об'єкт, який перебуває на балансі відокремленого підрозділу Залізниці — Київської дистанції електропостачання, із зазначенням назви об'єкта, адреси та площі;

- довідки за підписом керівника та головного бухгалтера про те, що об'єкт нерухомого майна (із зазначенням назви, площі, інвентарної літери та адреси об'єкта), на який оформляється право власності, перебуває на балансі Залізниці, не проданий, не подарований, не переданий, не обтяжений.

Міністерство, заявляючи позов про визнання права державної власності на будівлю трансформаторної підстанції, мотивувало позовні вимоги відмовою Управління в оформленні та видачі свідоцтва про право державної власності Залізниці на об'єкт нерухомості, що свідчить, на думку позивача, про невизнання та оспорування відповідачем такого права.

Отже, предметом спору у даній справі є визнання права державної власності на нерухоме майно з підстав відмови відповідачем в оформленні тако-

¹ Цей Закон у новій редакції (зміни внесені відповідно до Закону від 11 лютого 2010 р. № 1878-VI) має назву «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень».

го права суб'єкту господарювання, що входить до сфери управління центрального органу державної виконавчої влади, через ненадання ним необхідних документів для оформлення такого права.

Статтею 326 ЦК встановлено, що від імені та в інтересах держави Україна право власності здійснюють відповідно органи державної влади. Управління майном, що є у державній власності, здійснюється державними органами, а у випадках, передбачених законом, може здійснюватися іншими суб'єктами.

Відповідно до ч. 5 ст. 22 ГК держава реалізує право державної власності у державному секторі економіки через систему організаційно-господарських повноважень відповідних органів управління щодо суб'єктів господарювання, що належать до цього сектора і здійснюють свою діяльність на основі права господарського відання або права оперативного управління.

Статтею 392 ЦК встановлено, що власник майна може пред'явити позов про визнання його права власності, якщо це право оспорується або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності.

Частиною 1 ст. 182 ЦК встановлено, що право власності та інші речові права на нерухомі речі, обмеження цих прав, їх виникнення, перехід і припинення підлягають державній реєстрації.

Порядок проведення державної реєстрації прав на нерухомість та підстави відмови в ній встановлюються законом (ч. 4 ст. 182 ЦК).

Статтею 4 Закону № 1952-IV (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) встановлено, що обов'язковій державній реєстрації підлягають речові права на нерухоме майно, що знаходиться на території України, фізичних та юридичних осіб, держави, територіальних громад, іноземців та осіб без громадянства, іноземних юридичних осіб, міжнародних організацій, іноземних держав.

Згідно з п. 6.1 Тимчасового положення про порядок реєстрації прав власності на нерухоме майно, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 7 лютого 2002 р. № 7/5 (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), встановлено, що оформлення права власності на об'єкти нерухомого майна проводиться з видачею свідоцтва про право власності місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування.

Управління діє відповідно до Положення про Головне управління комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації; далі —

Положення), затвердженого рішенням Київської міської ради від 10 липня 2003 р. № 584/744.

Згідно з підпунктом 28 п. 7 цього Положення Управління здійснює у встановленому порядку оформлення права власності на об'єкти нерухомого майна (нежилі будинки, споруди, приміщення) з видачею свідоцтв про право власності.

Відповідно до підпункту 4.1 п. 4 Положення про порядок оформлення права власності на об'єкти нерухомого майна, затвердженого розпорядженням Київської міської державної адміністрації від 31 серпня 2001 р. № 1820 та зареєстрованого в Київському міському управлінні юстиції 31 серпня 2001 р. за № 62/364, Управління здійснює оформлення права власності та видає свідоцтва про право власності фізичним та юридичним особам на об'єкти нежитлового фонду (крім нежитлових приміщень у будинках, реконструкція або будівництво яких фінансується Головним управлінням житлового забезпечення Київської міської державної адміністрації та інших об'єктів нежитлового фонду, право власності на які оформляється Головним управлінням житлового забезпечення Київської міської державної адміністрації).

Отже, Управління здійснює оформлення та видачу свідоцтв про право власності на нерухоме майно, і в даній справі, не перебуваючи з позивачем у правовідносинах щодо здійснення ним прав володіння, користування та розпорядження майном, щодо якого заявлені позовні вимоги про визнання права власності, не оспорує та не претендує на таке право.

Таким чином, встановивши, що відповідач не оспорує право державної власності на об'єкт нерухомості, а відмовляє в його оформленні та видачі свідоцтва з підстав ненадання всіх необхідних документів для оформлення такого права, господарський суд першої інстанції, з висновками якого погодилися апеляційний господарський суд та суд касаційної інстанції, обґрунтовано відмовив Міністерству у позові.

За таких обставин відсутні підстави для скасування законної постанови Вищого господарського суду України від 7 лютого 2011 р. справі № 36/237 та направлення справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 111¹⁴—111²⁶ ГПК, Верховний Суд України у задоволенні заяви Залізничі про перегляд постанови Вищого господарського суду України від 7 лютого 2011 р. відмовив.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п. 2 ч. 1 ст. 111¹⁶ ГПК.